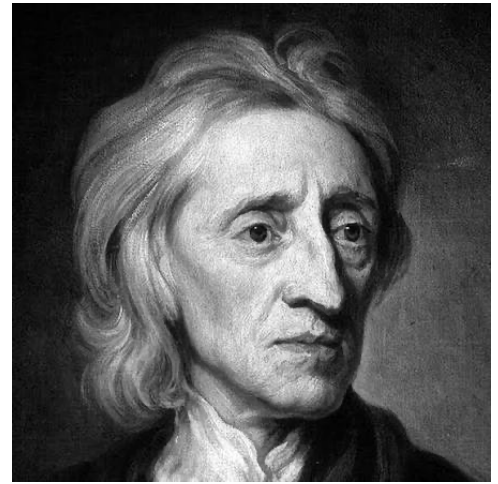

Tema 4. O liberalismo político e contractualismo de Locke

Que teñen en común empiristas e racionalistas?

Os seus sistemas filosóficos constrúense na conciencia e desde a conciencia. (Lembra o problema da modernidade!!! Un problema de conciencia!)

As IDEAS SON O NÚCLEO DO COÑECEMENTO.

Os seus sistemas parten dunha previa teoría do coñecemento(neste caso empirista!) .

Íntima relación filosofía-ciencia.

Un problema fundamental para ambos é o MÉTODO (neste caso indutivo).

PUNTOS DE DISCREPANCIA EMPIRISMO / RACIONALISMO:

1. Para os empiristas A experiencia é a única fonte de coñecemento válida
2. Non hai ideas innatas.
3. Entendemento = White Paper =tábula rasa.
4. Intuición EMPÍRICA como modo de acceder ao coñecemento.
5. MODELOS DE SABER: ciencias empíricas= ciencias naturais.
6. Interese polo valor técnico –práctico do coñecemento
7. O seu método será o método analítico-indutivo
8. Rexeitamento e crítica da noción de SUBSTANCIA.

Hai dous tipos de empirismo:

OBJETIVO: parte de intuicións empíricas externas: **COÑÉCESE DIRECTAMENTE** ao obxecto” ao individuo externo tal como existen “en si”.

Aquí teríamos a Bacon ou a Occam, Aristóteles

SUBJETIVO(ou idealista): Parten de intuicións empíricas internas : pegadas que as sensacións deixan na mente, a imaxe sensible e xon individuais. Este tipo de empirismo é o que imos estudar, os seus representantes principais son: **LOCKE, BERKELEY E HUME.**

John Locke é considerado o **pai do liberalismo político** moderno. Propón que a soberanía emana do pobo; que a propiedade, a vida, a liberdade e o dereito á felicidade son dereitos naturais dos homes, anteriores á constitución da sociedade

Biografía:

Pensador inglés (Wrington, Somerset (preto de Bristol), **1632** - Oaks, Essex, **1704**). Este home polifacético estudou na Universidade de Oxford, onde se doutorou en 1658. Aínda que a súa especialidade era o Medicamento e química mantivo relacións con reputados científicos da época (como Isaac Newton), foi tamén diplomático, teólogo, economista, profesor de grego antigo e de retórica, e alcanzou renome polos seus escritos filosóficos, nos que sentou as bases do pensamento político liberal. Foi un fervente defensor do liberalismo e en xeral dos ideais ilustrados de racionalidade, tolerancia, filantropía e liberdade relixiosa.

Locke achegouse a tales ideas como médico e secretario do conde de Shaftesbury, líder do partido Whig, adversario do absolutismo monárquico na Inglaterra de Carlos II e de Jacobo II. Convertido á defensa do poder parlamentario, o propio Locke foi perseguido e tivo que refuxiarse en Holanda, de onde regresou tras o triunfo da «Gloriosa Revolución» inglesa de 1688.

Locke foi un dos grandes ideólogos das elites protestantes inglesas que, agrupadas ao redor de os whigs, chegaron a controlar o Estado en virtude daquela revolución; e, en consecuencia, o seu pensamento exerceu unha

influencia decisiva sobre a constitución política do Reino Unido ata a actualidade. Defendeu a tolerancia relixiosa

Bibliografía:

Pese ao predominio do escolasticismo aristotélico en Oxford, na época na que Locke realizou alí os seus estudos, a filosofía de Locke enmárcase na tradición "empirista" de **Francis Bacon**, recibindo a influencia de **Gassendi** e compartindo o **carácter antidogmático e "experimental"** da **Royal Society**, baixo a clara influencia da Nova Ciencia da natureza.

Principais obras de Locke

Compendio do Ensaio sobre o entendemento humano (1688)

Cartas sobre a tolerancia (1689)

Dous Tratados sobre o goberno civil (1689).

Ensaio sobre o entendemento humano (1690)

O primeiro filósofo moderno en articular unha teoría contractualista foi Thomas Hobbes (1588/1679), na súa obra LEVIATÁN (1651) desenvolve a idea da necesidade de de crear un pacto para establecer a paz entre as persoas.

NA obra de filosofía política por John Locke. Dous tratados sobre o goberno civil 1689 podemos ver que:

- **primeiro tratado**: é un ataque ao patriarcalismo, refutación da teoría do dereito divino dos reis.
- **segundo tratado**: introduce unha teoría do estado, a súa teoría da sociedade política ou civil baseada en os dereitos naturais e en o contrato social. Desde o momento en que pretende teorizar sobre esro é consciente de que un dos problemas do novo sistema vai ser a **corrupción política**

A orixe e **lexitimación do estado** é froito dun **PACTO /CONTRATO** entre os individuos que forman a sociedade. Non admite por tanto (do mesmo xeito que HOBBS) do home sexa un "animal político" (**zoon politicón**= a sociedade é unha agrupación natural) . Esta cesión non comporta a renuncia aos dereitos privados nin xustifica o absolutismo. Xustifica a lexitimidade de dereitos privados como a subsistencia ou a propiedade privada. O estado desde unha perspectiva liberal subordínase aos intereses individuais. Esta sociedade política ten como deber garantir a xustiza imparcial para non volver de novo a unha situación de conflito. Se non garante nin a propiedade privada, nin a vida, o contrato de suxeición rómpese e fórmase outra organización política

1) Estado de natureza:

É unha hipótese que pretende explicar a orixe da sociedade, sería o momento previo á sociedade, momento no que o home goza de liberdade e de igualdade..., posúen dereitos naturais (iusnaturalismo) é dicir, polo simple feito de pertencer á especie humana son dereitos naturais dos homes, anteriores á constitución da sociedade..... O dereito natural é o fundamento do dereito positivo , o dereito positivo é un ordenamento xurídico determinado):

-Dereito Igualdade (no existe xerarquía natural, non existe desigualdade natural)

-Dereito á liberdade (ninguén está lexitimado a atentar contra os meus dereitos/poderes/liberdades/

-Dereito á propiedade privada(o home a través do traballo fai seus os obxectos que atopa na natureza, modifica a natureza co seu labor e fai que sexa a súa propiedade; somos libres de acumular propiedades e o estado debe garantilo, non hai límites? Si: o traballo só é lexítimo cando se trata de satisfacer a necesidades propias excluindo toda acción destinada a acumular posesións beneficiándose do traballo doutros- Locke refírese á terra , fonte de riqueza básica no seu momento),

-Dereito a defender os meus dereitos

O límite a eses dereitos está na propia natureza humana e nos dereitos dos demais, lei natural = **recta razón** , lei da razón (isto indica que a razón os pode coñecer, somos concientes de que temos dereitos por natureza) percibe a liberdade dos demais e por tanto prohíbe prexudicarlles. Toda regulación política ten que basearse na natureza humana orixinal.

Locke entende que por natureza os homes son LIBRES E IGUAIS.

Libres :

- posibilidade de elixir
- desfrute da propiedade privada
- non sometemento a outras leis que non sexan as da natureza

Igualdade:

- ausencia de todo orde xerárquica polo que todo ser humano ten a mesma medida que calquera outro.

Se os homes son libres ninguén ten dereito natural a someter a outro ou a privarlle da súa propiedade ,

Como é o ser humano no estado de natureza?

- bondade innata
- sentido da xustiza
- sentido da solidariedade

Todo iso fráxil....por conflitos.Fai necesario un **poder arbitral** recoñecido por todos....unha instancia externa de autoridade , un poder superior ao individuo que decida nos conflitos e garanta os dereitos individuais.Un poder neutral que defenda os meus dereitos

2) Pacto:

Para asegurar que eses dereitos cúmplanse e que ninguén transgreda a lei natural o home pacta a súa incorporación á sociedade e a creación da autoridade, (o estado non é algo natural senón un artificio). Pero sen renunciar aos seus dereitos, só lle outorgan ao soberano o PODER suficiente para que os protexa.

Por fins pedagóxicos este contrato divídese en 2 partes:

- **Contrato de unión:** Unidade das partes para conformar unha sociedade → **Creación da sociedade civil.**

- **Contrato de suxeición:** Ligamento dos homes a determinada construción política → **Creación da sociedade política.**

3) Estado liberal:

Mediante o "pacto" cedemos o poder e nace o estado pero esta cesión non é absoluta, o poder do estado por tanto é **representativo** polo que podemos dicir que os gobernante están ao servizo dos individuos. Se o gobernante non cumpre, o pobo terá dereito á insurrección e á anulación do pacto para así recuperar o seu poder para evitar abusos.

Este proceso de creación da sociedade civil e/o política dáse por medio dun contrato social destinado a protexer a propiedade privada e a vida dos individuos: o estado debe garantir os dereitos dos cidadáns. O cidadán é SOBERANO.

B) División de poderes.

O contractualismo de Locke é unha defensa do liberalismo, un ataque frontal e explícito ao autoritarismo real (absolutismo). Para evitar o absolutismo dinos o de Bristol que un dos puntos clave é a **DIVISIÓN DE PODERES**. É un mecanismo de control ao poder. Se o poder está concentrado nunhas mans únicas sería o camiño máis rápido para o abuso e a corrupción.

DIVISIÓN DE PODERES	*<u>LEXISLATIVO</u>	(o parlamento elabora as leis) "elixido e nomeado polo pobo". A soberanía nacional por tanto queda en mans deste Poder Lexislativo, elixido polo pobo, e traducirase en "o poder de legislar" (facer leis) e de "elixir o Poder Executivo".
	*<u>EXECUTIVO</u>	(o monarca aplica as leis e sancionasu incumprimento)O judicialy executivo non os diferencia explicitamente.
	*<u>FEDERATIVO</u>	<i>Este poder se encargade establecer as alianzas e rupturasde as relacións da comunidade co exterior. non existe na actualidade de forma independente e é detentado polos representantes do país que se trate en forma de Ministerio de Asuntos Exteriores.</i>

Influíu notablemente no pensamento político ilustrado (división de poderes), liberdade do individuo e o seu defensa dos dereitos naturais fundamentais .Inspirou ás grandes revolucións do XVIII e sistemas democráticos posteriores O exemplo máis claro diso é a proclamación de independencia en as colonias inglesas en América, a redacción de unha constitución por homes comoBenjamin Franklin e Thomas Jefferson, e o propio modelo de Estado moderno actual..

Locke non levou a cabo as súas ideas (non as puxo en práctica), senón que hoxe en día son máis coñecidas nas formas que lle derono o **Barón de Montesquieu** no espírito das leis (1748) obra que influíu na revolución

francesa. **Thomas Jefferson** na declaración de independencia dos estados unidos (1776)

Locke foi sen dúbida un pensador **ILUSTRADO**. A súa confianza na razón, a súa actitude permisiva ante as diferenzas relixiosas , o desexo deque os problemas de soluciónen con diálogo e creando leis xustasExemplo de pensamento moderado

En Cartas sobre a tolerancia desenvolve o concepto da liberdade individual, e criticará así mesmo a intolerancia e a coacción da relixión, e o Estado, poden levar a cabo en contra do individuo. a liberdade individual alén da tolerancia relixiosa, que se traduce na aparición da liberdade relixiosa, é unha das bases sobre as que se asenta o goberno civil de corte liberal que desenvolverá John Locke en Dous Tratados sobre o Goberno Civil

No segundo tratado sobre o goberno civil analiza a idea do “ESTADO DE NATUREZA” que alén de hipótese analítica é unha tese sobre a condición moral de todos os individuos.

O DEREITO NATURAL, (que é outorgado por Dios aos homes) indica que o ser humano pertence a Dios pero ten conciencia de que se expresa por medio do traballo e este fainos ser persoas, este CONCEPTO DE **PERSOA** é o que nos fai superar a nosa propia natureza .O TRABALLO PERMITE TRANSFORMAR EN PROPIEDAD PRIVADA AQUILO QUE ESTABA EN ESTADO COMÚN (no estado de natureza) por iso DEFENDER Á PROPIEDAD PRIVADA É DEFENDER Á PROPIA PERSOA.

Liberdade&igualdade no sentido de que Locke entende a liberdade como o dereito do home para vivir como lle parece tan só respectando ese mesmo dereito nos demais.

O ESTADO BROTA DA CONVIVENCIA.

No estado Liberal teorizado por Locke o ser humano ao único ao que renuncia é ao dereito a defenderse Os LÍMITES Ao PODER DO ESTADO

ESTÁ NA SOBERANÍA DA VONTADE DA MAIORÍA. POR ISO TEMOS DEREITO Á REBELIÓN, si dáse o caso que o estado non cumpre o “pacto”.

Como podemos ver a “sociedade” minimiza o poder político sen eliminar o interese individual.

A filosofía política de Locke é precursora dos que hoxe chamamos a “teoría do estado mínimo” no que o estado asume o papel de “Arbitro”

Como toda teoría contractualista o individuo ten prioridade (TEMPORAL) fronte ao estado ,e o político é causa do social.(lembremos ás teorías Naturalista coma a de Aristóteles onde o estado está sempre sobre o individuo)

A forma de goberno que será inaceptable, segundo Locke, será o ABSOLUTISMO,as monarquías absolutas pola súa incompatibilidade coa sociedade civil. A MONARQUÍA PARLAMENTARIA sería a máis concordante coa súa concepción do individuo.

	Hobbes	Locke	Rousseau
Estado de natureza	"guerra de todos contra todos". Homo homini lupus frase de Plauto (254-184 a. C.) que popularizou Hobbes na súa obra Leviatán o home é egoísta por natureza e isto xustifica a necesidade dunha sociedade absolutista	Libertad e igualdad + derechos naturales. El hombre es bueno por naturaleza y es cooperativo pero las rivalidades surgen pues cada uno busca su propio beneficio	"Bo salvaxe" que degenera en "home histórico" vil, egoísta e cheo de odio pero que se "oculta" baixo unha aparente máscara de educación (hipocrisía) que o fai dobremente odioso. A propiedade privada, dominación e desigualdade é o resultado.
Pacto social	Cesión de todos los dereitos	Cédese SÓ o poder/dereito de castigar , (ejecutivo e lexislativo)	Intento de harmonizar individuo e sociedade. Valora positivamente a sociedade civil
Tipo de Estado	Absoluto	Liberal	Democracia directa (no representativa como a nosa)

O liberalismo económico. Este foi desenvolvido por **Adam Smith** (1723 -1790), de quen arrinca toda a mentalidade mercantilista de o s. XIX e que hoxe en día é a predominante na nosa sociedade, corrixida por autores como J. M. Keynes (1883 - 1946). Como se aprecia en moitos dos textos de Locke, a propiedade é un concepto fundamental que resume moitos dos dereitos que unha persoa ten en estado de natureza, e que deben ser conservados polo contrato que se establece ao constitúese a sociedade civil. Locke describe minuciosamente o proceso polo que unha persoa, a

través do seu traballo, converte en propios os obxectos que atopa na natureza.

Pero cando A. Smith fai a a súa teoría económica parte unicamente do principio de que quen ten diñeiro quere ter máis (sen ter en conta se se ten polo traballo, por herdanza ou por calquera outro motivo), e as matemáticas están aquí para indicar como debe distribuír a súa capital de xeito que o consiga; e en canto a se isto será bo ou malo para a sociedade, A. Smith simplemente mostra a súa confianza en unha "man invisible" que se encarga, a través das leis do mercado (a lei da oferta e a demanda e outras), de que o que é bo para quen ten diñeiro acabe resultando bo para toda a sociedade. O resultado de todo isto foi un cambio radical da forma de vida en Inglaterra primeiro e en toda Europa despois que, no prazo incrivelmente curto duns cincuenta anos, provocou a aparición de fortunas inmensas pero tamén de bolsas de paro, miseria e pobreza como as que levaron a revolucións como a de 1848 en París; provocou tamén o saqueo sistemático do terceiro mundo no colonialismo, etc. A resposta da clase obreira foi a organización sindical e a loita revolucionaria, o que se concreta en filosofía na obra de Marx e Engels, e a resposta dos Estados foi esmagar as protestas coa policía e o exército. Só cando en 1929 comprobouse que a evolución da economía podía supoñer tamén un perigo para a burguesía, o liberalismo cambiou algún dos seus orzamentos básicos (como que o Estado non debe intervir na economía) e aceptou unha certo grao de intervención (subvencións a empresas, seguridade social ..) destinada a evitar que os ciclos económicos leven as empresas á ruína e os Estados ao caos como sucedeu no crack da bolsa de Nova York Esta nova forma do liberalismo chamouse neoliberalismo. e deu lugar ao noso tipo de sociedade, a sociedade industrial avanzada, que a Escola de Frankfurt (Horkheimer, Adorno, Marcuse, Habermas) analiza.